

Cas Amhrán: Amhrán na nAsal

Is iomai scéim tagtha go dtí'n tír ón am fadó 'raibh muid óg,
Is nar dúradh linn sa tairngreacht go dtiocfadh athrú mór.
Nach dtáinig scéim na feamainne is na slata mara on toinn?
Ach siad na tincéirí 's na hasail, siad is fearr ná chuile ní.

Is tá an áit seo 'na chior thuathail anuas anois le mí
Níl call dúinn aon *loud-speaker* a bheith ar na crosbhoithrín
Tá an G. S. R. mar tá sí anoir 's an G.B.C.

Is tá 'sheacht míle mallacht fógraithe orthu ag *Bulfin* as Bleá'n Ri.

Ó 'gus casadh *Baba Seoighe* orm is í ríméadach go leor,
Mar dhíol sí an dá asal, an ceann beag is an ceann mór.
Na spoireanna a bhí ar an seanlead dhéanfadh siad ancaire báid mhóir,
Is go gcoinneodh siad bád Cheoinin ar feadh seachtaine ar an ród.

Agus d'fhága mé an baile lá le ghabhail go Gaillimh síos,
Go gceannóinn cúpla banbh nó ag iarraidh earraí le haghaidh an tí.
Ag gabhail amach ag Cloch a' Tortain dom, soir ag Tigh Joseph Lee
Is go rabhadar romham na sratharachai go Tigh Mhicilín Ó Nia.

Bhí asail agus caiple ann is múillí go leor.
Bhí an *jennet* aniar chun deireadh orthu is e ar bheagán luid.
Ach fan' í liom go fóilleach beag is ba ghearr
gur bhog sé 'un siúil,
Mar bhain sé an geall ag Daingean díobh is bhí sé istigh Tigh Darby romhab.

Is chuaigh go leor acu soir as Garumna is go leor as Leitir Móir,
Aniar as Leitir Caladh 'gus soir as Cuigeal Mór.
Bhí an pocaide aniar chun deireadh orthu, é féin is é 'na mheall,
Mar d'ith sé garraí fataí bhí ag Tomás Sheáinín Sheáin.

Agus casadh Táilliúr Mharcais orm ar maidin go moch Dé Luain
Gabhail aníos ag Tigh Frank Gorman ag iarraidh mála plúir.
"Anois," a deir sé, "tá mé i mo asal níl agam ach mo dhroim.
Ach an té a cheap scéim na n-asal amach go mba gairid gearr a shaol.

Is ansin a labhair Frank Gorman "I think you are a fool,
You sold your bloody donkey as I heard it from Joe Chóil.
What made you be so silly Mac, sure that's what tickles me,
While you live again you'll remember the day the tinkers came Tiernia.

Ó is ansin a labhair Máirtín Learaí mar is fear é a bhí barúil grinn;
"Nach dona an scéal san earrach é ní bheidh asal ins an tír,
A tharraingeos móin ná feamainn dúinn is tá na *lorries* ag fáil an-daor.
Ach beidh fábhbar Mhichael Mór againn i Maimín is i dTír an Fhia.

Agus tiomaineadh go Gaillimh iad is as sin ar thraen Bhleá Cliath.
Bhí bád Liverpool á dtarraingt is bád Hollyhead ar ndóigh.
Nár chuala mé 'gabhail tharm é gur báitheadh dhá bhád nua
Mar bhí iomarca luicht ar bord acu is chuaigh luach na gcéadta amú.

Is tháinig scéala anall as Liverpool chuig *coastguards* Ros a' Mhíl;
"Ó fair 'mach sna cuanta do na báid is do na lín.
Mar beidh siad a' teacht sna potaí gliomach agaibh, is beidh na potaí taisc' thar maoil
Is beidh siad a' teacht sa bhfeamainn reatha agaibh le n-ithe 'na *free beef*".

Is nach é trua nár tháinig an scéim seo amach i 1933,
Nuair a chuaigh De Valera i gcathaoir is thug se *dole* dúinn is *free beef*.
Bheadh cnámh ag cat is ag mada air le tarraingt trid an tír.
Nár gheall le tarbh Bharrett iad a ghearradh leis an scian.

Agus tiomáineadh go Euston iad is ar thraen an *Irish Mail*,
'Gus luchtáíodh isteach sna heitleáin iad le dhul amach Korea.
Tá an oiread eile fágtha fós le dhul go *Germany*,
Ach scanróidh banríon Shasana is gan an choróin uirthi ach le mí.

Agus seo é críochnú an amhráin agus tá deireadh le mo scéal
Nuair a chruinnigh uaisle Shasana agus chonaic siad na *beasts*;
"These buggers are Irish donkeys who are seeking liberty,
It looks like a rebellion but we'll win the victory.

Ba é asal Mháire Ní Eidhin a labhair is ba mhaith é a sheasamh ansiúd;
"Mar gheall ar na Sé Chontae a cuireadh muid 'un siúil.
Ó troidfear sibh is dóirtfear fuil is beidh an *sway* againn ins gach cath.
Is beidh an bratach uaithe in airde againn Lá Fhéil' Pádraig i *mBelfast*".

Féinrialtas ar Mhanainn

Chaith mé féin, an bhean agus na gasúir seachtain ar Oileán Mhanainn le gairid. Áit spéisiúil le haghaidh saoire é gan dabht ar bith ach ní ar sin is mó a bhí aird agamsa, tá faitíos orm, ach ar chomh suimiúil agus atá an t-oileán ó thaobh riaracháin agus polaitíochta de. Teipeann glan orm dul ar saoire mar a dhéanfadh duine eile...

Níl ach 70,000 duine ar Oileán Mhanainn uilig ach tá rialtas dá gcuid féin acu. (Cuimhnigh go bhfuil os cionn 80,000 duine sa nGaeltacht oifigiúil sin againne). Tá an rialtas seo freagrach as riarachán an oileáin ó bhun go barr, cé's móite de ghnóthaí eachtracha agus cosanta. Faoi Shasana atá siad sin - fós.

Níl Oileán Mhanainn sa gComhphobal Eorpach ach oiread sa gciall a bhfuil muid istigh ann. B'éigean a theacht ar shocrú speisialta leo nuair a bhí an Bhreatain ag gabháil isteach. Ballraíocht theoranta atá acu - "associate membership", mar a tugtar i mBéarla ar. Agus a liachtaí uair a dúradh linne nach féidir maireachtáil taobh amuigh den Chomhphobal Eorpach chor ar bith!

Tá Príomh-Aire ar an rialtas atá acu agus naonúr airí faoi. Ar na hAireachtaí sin tá oideachas, sláinte, tionsclaíocht, iascaireacht 7rl. Ceathrar teachta agus fiche (24) atá sa bparlaimint - House of Keys. Mar neamhspleáigh a thoghtar ar fad iad cé go bhfuil a bhformhór báuil le polasaithe coimeádacha agus an dream a bheadh báuil le leagan amach an Lucht Oibre sa mionlach. Ach sa deireadh thiar thall is don oileán atá siad uilig dílis agus ní ag damhsa de réir phort na bpáirtithe móra mar a bhíonn ionadaithe a bhfuil aithne againne orthu.

Tá buntáiste mór amháin ag na Manannaigh ó thaobh córas rialtais de, ar ndóigh i.e. go bhfuil traidisiún fada riaracháin acu. Údar mór gaisce

"... Níl ach 70,000 duine ar Oileán Mhanainn uilig ach tá rialtas dá gcuid féin acu. (Cuimhnigh go bhfuil os cionn 80,000 duine sa nGaeltacht oifigiúil sin againne) ..."

acu is ea go bhfuil a bParlaimint 1,000 bliain d'aois. B'iad na Lochlannaigh a chuir an córas ar bun. Chuile bhliain déantar comóradh ar an tús stairiúil sin. Tugtar cruinniú poiblí den rialtas le chéile amuigh faoin aer i lár an oileáin agus léitear os ard i Manannais agus i mBéarla na dlithe a rinneadh i gcaitheamh na bliana.

Níl an t-oileán ach tríocha míle (30) ar fad agus trí mhíle dhéag (13) ar leithead ach bíodh is go bhfuil an rialtas láir buailte ar chuile dhuine agus aithne phearsanta acu ar an gcuid is mó de na teachtaí parlaiminte tá córas rialtas áitiúil acu freisin! Tá cheithre cinn fhichead (24) de chomhairlí áitiúla ar an oileán, idir na comhairlí atá sna bailte móra, na cinn atá sna bailte beaga agus na comhairlí atá sna paróistí tuaithe. Seo a leanas an chaoi a bhfuil siad roinnte:-

Bailte Móra	Daonra	Tithe
Douglas	22,214	8,447
Ramsey	6,496	2,740
Peel	3,829	1,462
Castletown	3,152	1,237

• Seosamh Ó Cuaig

Bailte Beaga	Daonra	Tithe
Port Erin	3,024	1,240
Port St. Mary	1,762	710
Laxey	1,367	584
Onchan	8,483	3,349
Michael	1,244	454

Paróistí	Daonra	Tithe
Andreas	1,156	455
Arbory	1,661	684
Ballaugh	802	346
Braddan	2,046	687
Bride	418	170
German	1,025	398
Jurby	682	234
Lezayre	1,502	622
Lonan	1,232	502
Malew	2,216	852
Marown	1,553	600
Maughold	828	349
Patrick	1,192	444
Rushen	1,446	588
Santon	457	162

Oil. Mhanainn 69,788 27,316

Sa gcomhairle atá i bparóiste Lonan is mó a chuir mise suim. Sé an líon céanna tithe atá ann agus atá i bparóiste Charna. Fuair mé amach cá raibh an oifig acu. Dúradh liom go mbeadh an cléireach ansin - bíonn